

Dr hab. Marcel Chyrzyński
Akademia Muzyczna w Krakowie

RECENZJA DOROBKU ARTYSTYCZNEGO I DYDAKTYCZNEGO
ORAZ DZIEŁA ARTYSTYCZNEGO WSKAZANEGO JAKO SZCZEGÓLNE
OSIĄGNIĘCIE W POSTĘPOWANIU O NADANIE PANU DR. RAFAŁOWI
JANIAKOWI STOPNIA DOKTORA HABILITOWANEGO W DZIEDZINIE SZTUKI,
W DYSCYPLINIE ARTYSTYCZNEJ SZTUKI MUZYCZNE, SPORZĄDZONA NA
ZLECENIE RADY DYSCYPLINY ARTYSTYCZNEJ UNIwersYTETU
MUZYCZNEGO F. CHOPINA W WARSZAWIE (RDA/531/2/2020)

Podstawowe dane o Kandydacie

Ur.

2010 — tytuł magistra z kompozycji w Akademii Muzycznej im. F. Chopina w Warszawie (klasa kompozycji prof. Stanisława Moryty)

2011 — tytuł magistra z dyrygentury w Akademii Muzycznej im. F. Chopina w Warszawie (klasa dyrygentury prof. Antoniego Wita)

2016 — Uniwersytet Muzyczny im. Fryderyka Chopina w Warszawie: stopień doktora w dziedzinie sztuk muzycznych, dyscyplinie artystycznej *dyrygentura*; promotor: prof. Antoni Wit

2010-2016 — UMFC w Warszawie, asystent w Katedrze Kompozycji

Od 2016 (nadal) — UMFC w Warszawie, adiunkt na Wydziale Dyrygentury Symfoniczno-Operowej.

Ocena aktywności artystycznej / naukowej i dorobku Habilitanta

Zgodnie z przedstawioną przez Habilitanta dokumentacją, w okresie od uzyskania stopnia doktora sztuki tj. od 08 lutego 2016 do listopada 2019, dr Rafał Janiak wykazał 22 wykonania swoich kompozycji, w tym: na instrument solowy, utwory kameralne, wokalne, wokalnie-instrumentalne oraz na instrument solowy z orkiestrą. Wśród tych wykonań znalazły się również wystawienia jego opery *Człowiek z Manufaktury*, która stanowi największe osiągnięcie artystyczne wykazane przez Habilitanta.

Większość wykonań odbyła się w Warszawie (sala koncertowa UMFC, sala balowa pałacu Tyszkiewiczów-Potockich Uniwersytetu Warszawskiego oraz studio im. W. Szpilmana). Poza Warszawą utwory Rafała Janiaka zabrzmiały w Łegnicy (prawykonanie *Sonaty* na skrzypce i fortepian), Elblągu (*Concerto for*

Bandoneon and chamber orchestra. Reminiscences of Past) oraz w Łodzi (opera *Człowiek z Manufaktury*). Brak niestety wykonań zagranicznych, ale fakt ten rekompensuje pięć wykonań scenicznych i jednej realizacji wersji plenerowej monumentalnej, prawie dwugodzinnej opery. Dodatkowo kompozytorowi poświęcony został koncert monograficzny *Many Languages of music by Rafał Janiak*, na którym zaprezentowanych zostało jego sześć utworów kameralnych (12.12.2018, pałac Tyszkiewiczów-Potockich Uniwersytetu Warszawskiego). Ważne jest również wykonanie jego *5 pieśni Zdradzonej* do poezji Mariusza Jagiełły, które odbyło się na żywo w programie 2 Polskiego Radia w trakcie programu *Five o'clock* w studio W. Szpilmana w Warszawie.

Do niewątpliwych osiągnięć kompozytorskich Rafała Janiaka należy zaliczyć GRAND PRIX oraz nagrodę publiczności w Międzynarodowym Konkursie Kompozytorskim *Człowiek z Manufaktury*, zorganizowanym przez Teatr Wielki w Łodzi w 2017 roku. Przewodniczącym jury był prof. Krzysztof Penderecki. Nagrody te przyznane zostały za jego operę pod tym samym tytułem. Otrzymał również Stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego *Młoda Polska* w 2018 roku.

Ponadto płyta Joanny Freszel *Real Life Song*, na której znalazła się kompozycja Rafała Janiaka *5 pieśni Zdradzonej* otrzymała nagrodę francuskiej akademii fonograficznej *Złoty Orfeusz* w 2016 roku. Ta sama płyta otrzymała również 2 nominacje do nagrody polskiej akademii fonograficznej *Fryderyki 2016* – w kategoriach: Album Roku Muzyka Współczesna i Najwybitniejsze Nagranie Muzyki Polskiej.

W dokumentacji **brakowało mi** trochę wykazu wszystkich kompozycji Habilitanta z podziałem na utwory skomponowane przed i po uzyskaniu stopnia doktora. Miałbym wtedy pełny obraz jego rozwoju kompozytorskiego.

Niezwykle imponująco wygląda również dorobek dyrygencki Rafała Janiaka. Po uzyskaniu stopnia doktora, poprowadził on 32 koncerty w Polsce w takich miastach jak: Białą-Podlaska, Warszawa, Sopot, Lublin, Raszyn, Opole, Krynica-Zdrój, Rzeszów, Kraków, Elbląg, Łódź, Legnica, Zielona Góra i Sanok. Pracował z zespołami orkiestrowymi takimi jak m.in.: Orkiestra Teatru Wielkiego Opery Narodowej, Sinfonietta Warszawskiej Opery Kameralnej, soliści, chór i orkiestra Teatru Wielkiego w Łodzi, Polska Orkiestra Radiowa, Filharmonie: Krakowska, Zielonogórska, Zabrzeńska, Podkarpacka, Kameralna Sopot oraz Elbląska Orkiestra Kameralna, Chór Kameralny i Orkiestra UMFC oraz Chopin University Chamber Orchestra. Z tą ostatnią odbył również tournée po Chinach, prowadząc 21 koncertów w różnych miastach Państwa Środka m.in. w Szanghaju, Wuhan i Zhengzhou.

Warte odnotowania jest, iż dr Rafał Janiak dokonał na przestrzeni 4 lat aż 5 prawykonań utworów kompozytorów polskich: Tomasz Goliński – *Concertino Luminosity* na orkiestrę smyczkową i marimbę solo, Anna Ignatowicz-Glińska – *Koncert podwójny* na dwie marimby i zespół smyczkowy, Tomasz Jakub Opalka – *Black Streams* – *Concerto* na akordeon i instrumenty smyczkowe, Marcel Chyrzyński – *Ukiyo-e No. 3* – koncert na wiolonczelę i orkiestrę symfoniczną oraz Andrzej Karatów – *Multicolour Horizon* na orkiestrę symfoniczną.

W tym miejscu pozwolę sobie na prywatną uwagę, gdyż (jak wspomniałem wcześniej) dr Rafał Janiak prawykonał również mój koncert wiolonczelowy. Chciałbym podkreślić, iż współpraca z Panem Janiakiem była dla mnie czystą przyjemnością. Była niezwykle profesjonalna i owocna. Rafał Janiak, jako kompozytor-dyrygent, choć w tym przypadku raczej jako dyrygent-kompozytor, znakomicie odczytał moje intencje, wglębił się w partyturę odczytując wszystkie zawarte w niej niuanse, warstwy, wydobyl najważniejsze motywy itd. Poprowadził on dwa wykonania tego utworu i z obu byłem niezmiernie zadowolony, co nie zawsze się zdarza.

Habilitant posiada również **dość bogaty dorobek fonograficzny i wydawniczy**. Po uzyskaniu stopnia doktora, jego Suita z opery *Człowiek z Manufaktury* została nagrana archiwalnie dla Polskiego Radia w 2019 roku. Orkiestrę NOSPR poprowadził sam kompozytor. Jego Sonata *Awaking, moment, cognition* na akordeon solo została wydana na CD i płycie winylowej przez Łukasza Brzezine dla wytwórni *Requiem Records* (2018). Natomiast partytura *Et in templo elus omnis loquetur gloriam* na chór mieszany została wydana przez *Chopin University Press* w 2017 roku.

Dr Rafał Janiak dokonał również nagrań jako dyrygent. Z Chopin University Chamber Orchestra zarejestrował na CD dzieła B. Brittena, K. Pendereckiego i D. Szostakowicza. Płyta wydana została przez *Chopin University Press* w 2017 r. W tym samym roku ukazała się również płyta DVD (wydana przez Towarzystwo Muzyczne Artos im. Wł. Skrowaczewskiego), na której znalazło się *Oratorium na Boże Narodzenie* Fryderyka Stankiewicza. Dr Rafał Janiak poprowadził chór ARTOS i Orkiestrę Symfoniczną UMFC, a solistami byli Olga Pasiecznik i Mieczysław Szczepiński.

Mając na względzie znaczące wykonania utworów o zróżnicowanej obsadzie wykonawczej **po uzyskaniu stopnia doktora** (utwory solowe, kameralne, wokalne, wokalnie-instrumentalne, na instrument solowy z orkiestrą oraz operę), które wykonywane były na prestiżowych koncertach, dość bogaty – jak na taki krótki okres czasu – dorobek fonograficzny i wydawniczy oraz dużą ilość koncertów w Polsce i za granicą z prestiżowymi orkiestrami i wybitnymi solistami (jako dyrygent) można stwierdzić, iż osiągnięcia te **stanowią znaczny wkład w rozwój dziedziny sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne**.

Ocena dzieła wskazanego przez Habilitanta jako szczególne osiągnięcie artystyczne

Dr Rafał Janiak, jako **szczególne osiągnięcie artystyczne**, wskazuje skomponowanie opery *Człowiek z Manufaktury* do libretta Małgorzaty Sikorskiej-Miszczuk oraz objęcie kierownictwa muzycznego premierowej realizacji dzieła. Do dokumentacji Habilitant załącza partyturę utworu oraz 2 linki (Akt I i Akt II) do nagrań audio-wideo z prawykonania światowego, które odbyło się w Łodzi.

Opera *Człowiek z Manufaktury* powstawała na przestrzeni trzech lat (2016-2018), a swoje prawykonanie światowe na deskach Teatru Wielkiego w Łodzi miała 02 lutego 2019 roku. W roli solistów wystąpili: S. Kierner, M. Walewska, M. Barczak, J. J. Monowid, R. Ulatowski, R. Pikała, A. Borkiewicz, P. Cierzniewski. Chór i orkiestrę poprowadził sam kompozytor-dyrygent.

Opera składa się z dwóch Aktów. Każdy z nich trwa ok. 60 minut. Akt I podzielony jest na osiem Scen, a Akt II na siedem. W operze występują: 5 głównych postaci, kilka postaci epizodycznych oraz chór, który wciela się w wiele ról. Oprócz składu orkiestrowego w operze występuje również zespół baletowy.

Akcja opery rozgrywa się na dużej przestrzeni czasowej – od końca XIX wieku po współczesność – i prezentuje losy fabryki Poznańskiego, która przemianowana została z czasem w zakłady im. Marchlewskiego, a współcześnie przekształcona w galerię handlową zwaną *Manufakturą*.

Libretto opery napisane jest głównie w języku polskim. Znajdziemy jednak w utworze również fragmenty mówione, arie, czy fragmenty chóralskie w innych językach m.in.: niemieckim, rosyjskim, francuskim, angielskim i łacińskim. Z nagrania wideo niestety nie można było wywnioskować, czy fragmenty w językach obcych były tłumaczone na język polski i wyświetlane na rzutniku, czy nie. Jeżeli nie, to niektóre fragmenty opery mogły być dla widza nie w pełni zrozumiałe.

Najważniejszymi elementami utworu Rafała Janiaka są: melodyka, harmonika, rytmika, kontrapunkt i barwa. Kompozytor wzbogaca warstwę kolorystyczną utworu poprzez: użycie nietypowej instrumentacji, wykorzystywanie niekonwencjonalnego wydobycia dźwięków w partiach wokalnych, instrumentach dętych i smyczkowych, użycia instrumentów nie wchodzących w skład standardowego aparatu wykonawczego orkiestry operowej oraz użycia bogatego instrumentarium perkusyjnego i nietypowych dla tych instrumentów sposobów wydobywania dźwięków. Wzbogaca on również warstwę topofoniczną kompozycji umieszczając np. chór za sceną, czy harfę na scenie.

Kompozytor sięga do typowego zabiegu dramaturgicznego, znanego z wielu wcześniejszych oper i dramatów muzycznych, a mianowicie do motywów przewodnich. Używa ich jednak dość oryginalnie. Traktuje je nie tylko jako typowe motywy muzyczne związane z melodyką, lecz stosuje je również na gruncie harmoniki, instrumentacji, czy konkretnej artykulacji.

Rafał Janiak sięga w swojej kompozycji również do elementów repetytywnych, zapętla całe fragmenty muzyczne, bądź niektóre płaszczyzny. Harmonika w utworze jest bardzo bogata i obfitująca w nietypowe i interesujące połączenia harmoniczne.

Opera Rafała Janiaka jest polistylistyczna, co wpływa również na jej różnorodność i zarazem atrakcyjność. Można w niej usłyszeć różne stylizacje m.in.: postmahlerowskiego walca, starorzymskiej poezji śpiewanej, polskiej muzyki popularnej z lat 90-tych XX wieku (rap), czy muzyki jazzowej. Obecna jest również „muzyka w muzyce”. W I Akcie opery można m.in. usłyszeć fragment Kantaty Jana Sebastiana Bacha.

Wszystkie powyższe elementy – w połączeniu ze znakomitym warsztatem kompozytorskim autora opery – wpływają na jej atrakcyjność i bardzo dobry odbiór nie tylko wśród publiczności, ale również wśród krytyków muzycznych. Dzieło Rafała Janiaka (poza nagrodami: Grand Prix i nagrodą publiczności w Międzynarodowym Konkursie Kompozytorskim) otrzymało we wrześniu 2019 roku *Złotą Maskę* – prestiżową nagrodę łódzkich krytyków, a po wielkim sukcesie pierwszych przedstawień oraz prezentacji plenerowej na Rynku Włókniarek w Łódzkiej *Manufakturze* stało się pozycją repertuarową Teatru Wielkiego w Łodzi w kolejnych sezonach operowych.

Reasumując, w operze *Człowiek z Manufaktury* Rafała Janiaka widać znakomity warsztat kompozytorski, niezwykle interesujące rozwiązania melodyczne, harmoniczne, fakturalne, barwowe oraz świetnie opanowaną instrumentację i bardzo dobre wycucie formy. Kompozytor wypracował swój własny, oryginalny język muzyczny. Jako dyrygent również może się poszczycić wieloma znakomitymi kreacjami estradowymi i scenicznymi, międzynarodowymi występami oraz wieloma prawykonaniami utworów kompozytorów polskich i zagranicznych. **Tym samym jego działalność kompozytorska oraz dyrygencka stanowią znaczny wkład w rozwój dziedziny sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne.**

Ocena autoreferatu

Autoreferat przygotowany został **prawidłowo** i znalazły się w nim **wszystkie potrzebne i najważniejsze** informacje na temat wykształcenia Habilitanta, jego dorobku twórczego, działalności artystycznej na obu polach (kompozytorskim i dyrygenckim), oraz działalności pedagogicznej i organizatorskiej przed i po uzyskaniu stopnia doktora sztuki. Ponadto znalazły się w nim refleksje nt. własnej drogi twórczej, poszukiwania własnej tożsamości kompozytorskiej oraz dyrygenckiej i zależności między nimi.

W autoreferacie znajduje się również **opis dzieła** wskazanego przez Habilitanta jako szczególne osiągnięcie artystyczne w kontekście całokształtu jego twórczości.

Ocena osiągnięć dydaktycznych, a także organizacyjnych, popularyzatorskich, na rzecz dziedziny sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne

Dorobek dydaktyczny dra Rafała Janiaka, po uzyskaniu stopnia doktora sztuki w dziedzinie sztuk muzycznych, obejmuje działalność w latach 2016-2019 w Uniwersytecie Muzycznym im. Fryderyka Chopina w Warszawie. Od 2016 roku, po wygraniu konkursu na stanowisko adiunkta, został zatrudniony na Wydziale Dyrygentury Symfoniczno-Operowej. Prowadzi on zajęcia z takich przedmiotów jak: kompozycja, propedeutyka kompozycji, instrumentacja, czytanie partytur, czytanie partytur z podstawami dyrygowania. Ponadto prowadzi zespoły wokalne – praca z dyrygentem oraz zespół wokalnie-

instrumentalny i warsztaty muzyczne. Wykłada również na Podyplomowych Studiach Kompozycji na Wydziale Kompozycji, Dyrygentury i Teorii Muzyki. W ramach współpracy z Wydziałem Wokalno-Aktorskim zrealizował kilka premier operowych, będąc ich kierownikiem muzycznym.

Podczas swojej działalności pedagogicznej w UMFC **był promotorem:** 1 obronionej pracy magisterskiej (2019) oraz 3 obronionych prac licencjackich (2017, 2018 i 2019).

Ważnym do odnotowania jest fakt, iż od 2017 roku dr Rafał Janiak jest kierownikiem artystycznym Chopin University Chamber Orchestra przy Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie.

Ponadto odbył on **prestżowe staże w roli dyrygenta asystenta** w zagranicznych ośrodkach: przy Daegu Symphony Orchestra w Korei Południowej w ramach *4th Asia-Pacific International Frederic Chopin Piano Competition* (maj 2018) oraz przy Orquesta Sinfonica de Navarra Pamplona w 3 programach abonamentowych zespołu (16-17 marca 2017, 16-17 listopada 2017 i 18-19 kwietnia 2018). Uczestniczył również w roli kierownika artystycznego i dyrygenta w organizowanym przez Poly Theatre Management tournée po Chińskiej Republice Ludowej (21 koncertów w okresie 03 lipca do 04 sierpnia 2019).

Do niezwykle ważnych osiągnięć dyrygenckich zaliczyłbym również poprowadzenie 26 listopada 2018 roku koncertu monograficznego Arvo Pärta, przy okazji przyznania estońskiemu kompozytorowi doktoratu *honoris causa* na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie. W programie koncertu znalazło się 5 kompozycji A. Pärta. Habilitant poprowadził Chopin University Chamber Orchestra, a w roli solistów wystąpili: Rokšana Kwaśnikowska (vn), Wojciech Koprowski (vn) i Jakub Waszczeniuk (tr).

Dr Rafał Janiak był również **przewodniczącym jury** I Międzyszkolnego Konkursu Kompozytorskiego organizowanego przez Państwową Szkołę Muzyczną I st. nr 5 im. H. Wieniawskiego w Warszawie w 2016 roku.

Habilitant udziela się także jako **organizator i popularyzator muzyki**. Od 2017 roku, jak już wspomniałem powyżej, jest kierownikiem artystycznym i dyrygentem Chopin University Chamber Orchestra przy Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie.

W macierzystej uczelni obejmował on opieką artystyczną i merytoryczną cykliczne, roczne koncerty: studentów propedeutyki kompozycji (od 2011 r.), słuchaczy Podyplomowych Studiów Kompozycji (od 2017 r.) i studentów Wydziału Wokalno-aktorskiego (w latach 2014-2017).

Ponadto organizuje on koncerty swoich studentów poza uczelnią. Należy tu wymienić m.in. cykliczne koncerty w *Galerii Działań* na Ursynowie w Warszawie, które odbywają się od 2010 roku. Dr. Rafał Janiak organizuje je od 2018 roku.

Za swoją działalność artystyczno-dydaktyczną i organizacyjną Habilitant otrzymał:

- Nagrodę II st. za osiągnięcia artystyczne, naukowe i dydaktyczne przyznaną przez Rektora UMFC w Warszawie (2016)
- Nagrodę I st. za działalność artystyczną, dydaktyczną i organizacyjną przyznaną przez Rektora UMFC w Warszawie (2019)
- Stypendium dla wybitnych młodych naukowców Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego przyznane na lata 2018-21

Dr Rafał Janiak wygłaszał również **wykłady** podczas ogólnopolskich konferencji naukowych:

- Ogólnopolska Konferencja Naukowa *Wybitni polscy dyrygenci: prof. Henryk Czyż* (22.11.2018). Temat wykładu: *Zdobywanie serc muzyków – charakterystyka osobowości dyrygenckiej Henryka Czyża.*
- I Ogólnopolska Konferencja Naukowa *Opera polska – źródła, tradycja, współczesność* (22.11.2015). Temat wykładu: *Dyrygenckie spojrzenia na wokalnoinstrumentalne aspekty opery Pawła Szymańskiego „Quadsja Zaher”.*

Reasumując, działalność dydaktyczną, a także organizatorską i popularyzatorską dra Rafała Janiaka – po uzyskaniu stopnia doktora – wydaje się dość bogata i znacząca. Spełnia tym samym wymogi ustawy o stopniach i tytułach naukowych.

Konkluzja

W świetle ww. spostrzeżeń i wniosków stwierdzam, iż wykazane w dokumentacji osiągnięcia naukowe lub artystyczne uzyskane przez dra Rafała Janiaka po otrzymaniu stopnia doktora stanowią **znaczący wkład w rozwój dziedziny sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki muzycznej**. Ponadto Habilitant wykazuje się też istotną aktywnością naukową lub artystyczną. Tym samym kandydatura **dra Rafała Janiaka do stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki muzycznej** spełnia kryteria stawiane w art. 16 i 17 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2003 roku nr 65 z późn. zm.), jak również, co wykazano wyżej, szczegółowych kryteriów Rozporządzenia MNiSW z dn. 1 września 2011 w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. nr 196 poz. 1165).

Maciej Ogiński
Kraków, 18.08.2020